

INSTYTUT SPRAW PUBLICZNYCH
THE INSTITUTE OF PUBLIC AFFAIRS

Plany dezaktywizacji zawodowej

(wstępne wyniki badań)

dr Piotr Szukalski

Uniwersytet Łódzki, ekspert Instytutu Spraw Publicznych

Pełne wyniki badań zostaną zamieszczone w raporcie Instytutu Spraw Publicznych przygotowywanym dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

dr Piotr Szukalski, konferencja ZUS i ISP „To idzie starość – polityka społeczna wobec procesu starzenia się ludności w Polsce”, Warszawa, 4 lipca 2008

Polacy i Polki na przedpolu starości (który to okres utożsamić można w niemobilnym wiekiem produkcyjnym 45-59K/64M lat) charakteryzują się najniższym w Europie poziomem aktywności zawodowej i jednocześnie najniższym wiekiem przechodzenia na emeryturę.

Co więcej w ostatnich latach – pomimo iż w Strategii Lizbońskiej aktywizacja zawodowa osób w tym właśnie wieku uznana została jako jeden z newralgicznych celów – aktywność zawodowa w Polsce wśród pięćdziesięciolatków stale się obniża.

Celem prezentacji jest przedstawienie najważniejszych ustaleń przeprowadzonego badania odnośnie do uwarunkowań przechodzenia na emeryturę.

Uwaga skoncentrowana zostanie na trzech kwestiach szczegółowych:

- 1) optymalnym i oczekiwanym wieku przejścia na emeryturę;
- 2) czynnikach zachęcających do dłuższego wykonywania pracy zawodowej;
- 3) kulturowych uwarunkowaniach sprzyjających wczesnej dezaktywizacji.

Optymalny i oczekiwany wiek przechodzenia na emeryturę:

1) przekonanie o nikłym wpływie własnym na wybór momentu trwałej dezaktywizacji zawodowej (10,3% pracujących uważa, że ma całkowitą swobodę wyboru, dalsze 19,1%, że swobodę w znacznym stopniu);

2) rozbieżność pomiędzy wiekiem optymalnym i najbardziej prawdopodobnym przechodzenia na emeryturę
ogółem – 58,6 i 62,1 lat
kobiety – 56,9 i 60,0 lat
mężczyźni – 59,9 i 64,0 lat.

3) zbieżność wieku optymalnego i odnotowywanego w statystykach ZUS wieku w momencie otrzymania pierwszego świadczenia emerytalnego;

4) wpływ płci, poziomu wykształcenia i stanu zdrowia

Przyczyny wczesnej dezaktywizacji zawodowej według indywidualnych deklaracji:

- kłopoty zdrowotne – 49,1%
- presja pracodawcy - 48,8%,
- chroniczne zmęczenie pracą – 25,6%,
- lęk przed bezrobociem – 23,1%,
- konieczność udzielania stałej pomocy członkom rodziny –16,3%.

Przyczyny wczesnego wychodzenia z rynku pracy (jako % odpowiedzi w danej grupie badanych)

Przyczyny	Pracujący	Świadczeniobiorcy
Stan zdrowia	75,6	67,8
Niepewność stałego zatrudnienia	39,8	38,8
Chroniczne zmęczenie pracą	30,2	25,8
Wystarczająco wysoki poziom emerytur	16,5	14,6
Presja pracodawcy	14,5	15,1
Niechęć do zajmowania miejsc pracy młodym	8,6	12,7
Obowiązek pomocy członkom rodziny	7,8	8,0

Czynniki zachęcające do dłuższego wykonywania pracy zawodowej

- 1) niska skłonność do wykonywania pracy po uzyskaniu świadczenia emerytalnego – 27,2% chce dalej pracować, 37,5% nie zamierza tego czynić, 34,8% nie ma zdania
- 2) w przypadku czynników, które mogłyby skłonić do wydłużenia kariery zawodowej, najczęściej wymieniane są: możliwość łączenia pensji i emerytury przy zachowaniu całej kwoty świadczenia emerytalnego (74,8%), uzyskiwanie wyższego niż dotychczasowe wynagrodzenia (74,1%) oraz możliwość wykonywania pracy w niepełnym wymiarze (60,1%)
- 3) Pozostałe odpowiedzi występowały zdecydowanie rzadziej – na możliwość wykonywania pracy w domu wskazywało 38,2%, pozytywny stosunek kierownictwa zakładu pracy do starszych pracowników – 15,7%, zaś na pozytywny stosunek współpracowników do pracujących seniorów – 10,9%.

Działania, jakie respondenci są skłonni podjąć w celu wydłużenia okresu aktywności zawodowej:

- podjęcie pracy w niepełnym wymiarze pracy - 74,4% badanych. gotowość do uczestnictwa w kursach podnoszących kwalifikacje w wykonywanym zawodzie - 41,6%,
- zmiana miejsca pracy w ramach tej samej miejscowości – 36,5%,
- przekwalifikowanie się (a zatem wyuczenie się nowego zawodu) -22,4%,
- zmiana miejsca pracy bezpośrednio związaną ze zmianą miejsca zamieszkiwania - 5,1%.

Kulturowe uwarunkowaniach sprzyjające wczesnej dezaktywizacji – ageizm:

Ageizm to każde uprzedzenie bądź dyskryminacja na niekorzyść lub na korzyść jakiejś grupy wieku. Pamiętać bowiem należy, iż zarówno uprzedzenie, jak i dyskryminacja mogą być zarówno negatywne (w tym przypadku ich efektem jest ograniczanie możliwości rozwoju danej osoby, bądź grupy), jak i pozytywne (ograniczane w stosunku do danej grupy lub osoby są możliwości rozwoju innych grup i osób, bądź nadawane są danej grupie, osobie przywileje).

W badaniu uwzględniony został tylko ageizm jako dyskryminowanie negatywne.

Ocena traktowania starszych i młodszych pracowników według statusu ekonomicznego (jako % danej kategorii)

Porównanie	Pracujący	Pobierający świadczenia
Starsi są traktowani zdecydowanie gorzej niż młodszy	8,5	16,2
Starsi są traktowani nieco gorzej	23,8	19,6
Starsi i młodszy są traktowani podobnie	59,6	52,0
Starsi są traktowani nieco lepiej	6,6	3,6
Starsi są traktowani zdecydowanie lepiej	0,9	2,6

Osoba gorzej traktująca starszych pracowników (jako % odpowiedzi twierdzących o występowaniu dyskryminacji)

Osoba	Pracujący	Świadczeniobiorcy
Pracodawca	55,8	86,9
Współpracownicy	54,5	52,7
Klienci firmy	10,8	21,3

Doświadczenie gorszego traktowania starszych pracowników (w %)

Zetknięcie się z gorszym traktowaniem	Pracujący	Świadczeniobiorcy
Tak, dotyczyło to mnie bezpośrednio	10,1	16,6
Tak, dotyczyło to innych znanych mi osób	25,5	21,2
Nigdy nie byłem świadkiem takiej sytuacji	63,8	56,3

Podkreślenia wart jest wpływ wykształcenia, podkreślający tło kulturowe ageizmu w Polsce

Wnioski:

Należy przeprowadzać kampanię społeczną mającą uświadomić osobom na przedpolu starości korzystającym z nowego systemu emerytalnego istotę zasady neutralności aktuariałnej, tj. istnienie ścisłego związku pomiędzy wiekiem przechodzenia na emeryturę a wysokością świadczenia (im więcej lat pracy, tym wyższe świadczenia).

Należy promować metodę stopniowego opuszczania rynku pracy i elastyczne formy pracy jako narzędzie przedłużania aktywności zawodowej.